

УДК: 504.06:316.644:37.013.42

Цюрпіга Ярослава Валеріївна

здобувачка вищої освіти

природничого факультету

Житомирський державний університет

імені Івана Франка, Україна

Онищук Ірина Петрівна

кандидат біологічних наук

доцент кафедри екології та географії

Житомирський державний університет

імені Івана Франка, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МЕШКАНЦІВ МІСТА ЖИТОМИР

Анотація: У сучасних умовах глобальних екологічних викликів, пов'язаних із зміною клімату, урбанізацією, деградацією природних ресурсів та зростанням техногенного навантаження, питання формування екологічної свідомості населення набуває особливої ваги. Міста, як осередки інтенсивної господарської діяльності, є не лише джерелом інновацій, а й основними споживачами ресурсів і генераторами забруднення. У цьому контексті **Житомир як обласний центр із розвиненою інфраструктурою є**

репрезентативним прикладом для вивчення екологічної поведінки міського населення.

Ключові слова: екологічна свідомість, раціональне споживання, побутові відходи, вплив людини на довкілля.

Особливої актуальності набуває дослідження екологічної свідомості **серед здобувачів освіти**, які не лише є активними учасниками соціальних процесів, а й формують майбутній кадровий потенціал держави. Саме молодь здатна стати рушієм екологічних змін за умови належного рівня обізнаності, мотивації та доступу до екологічної інфраструктури. Проведення анкетування серед цієї категорії респондентів дозволяє не лише оцінити поточний стан екологічної культури, а й виявити бар'єри та потенціал для її розвитку.[1]

Результати дослідження свідчать про **наявність базового рівня екологічної свідомості** (60,7% респондентів вважають себе екологічно свідомими), однак практична реалізація цієї свідомості є фрагментарною. Зокрема, лише 25% опитаних постійно сортують сміття, а понад 60% не мають доступу до контейнерів для роздільного збору. Це вказує на **розрив між екологічними переконаннями та можливістю їх реалізації**, що є характерною проблемою для багатьох українських міст.

Крім того, 60,7% респондентів вважають рівень екологічної освіти недостатнім, а 92,9% підтримують ідею впровадження додаткових освітніх програм. Це підтверджує **потребу в системному підході до екологічної просвіти**, зокрема в закладах освіти, де формується екологічна компетентність майбутніх фахівців.

Таким чином, дослідження є актуальним не лише в контексті оцінки поточного стану екологічної свідомості, а й як інструмент виявлення напрямів для вдосконалення екологічної політики на локальному рівні.

Мета дослідження: оцінити рівень екологічної свідомості мешканців міста Житомир, зокрема в контексті поводження з побутовими відходами, економії ресурсів та участі в екологічних заходах, як чинників впливу на загальний екологічний стан освітнього середовища.

Дослідження проводилось серед здобувачів першого бакалаврського рівня освіти, що дозволяє оцінити екологічну свідомість молоді як активної частини суспільства. Новизна полягає в поєднанні соціологічного опитування з екологічним аналізом, а також у фокусі на освітньому середовищі як об'єкті впливу побутового забруднення.

Опитування проведено серед 30 мешканців міста Житомир, здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня освіти, що дозволило оцінити рівень екологічної свідомості молоді як активної соціальної групи. Анкета включала питання щодо сортування сміття, економії ресурсів, участі в екологічних заходах та оцінки екологічних загроз.

Екологічна самооцінка. Більшість респондентів (60,7%) вважають себе екологічно свідомими. Це свідчить про наявність базового рівня екологічної компетентності, сформованого, ймовірно, через освітні програми, соціальні мережі та особистий досвід. Водночас 39,3% не змогли чітко визначити свою позицію, що може свідчити про недостатню інформованість або низький рівень мотивації до екологічної активності.

Сортування побутових відходів. Лише 25% опитаних постійно сортують сміття, тоді як 53,6% роблять це час від часу. Це означає, що понад 75% респондентів не мають стабільної екологічної поведінки у сфері поводження з відходами. Причини такої ситуації можуть бути різними: відсутність інфраструктури, низька екологічна культура, недостатня мотивація. Важливим чинником є наявність контейнерів для роздільного збору: 60,7% зазначили, що поблизу їхнього місця проживання таких контейнерів немає, і лише 35,7% мають доступ до них. Це свідчить про потребу в розвитку муніципальної інфраструктури.

Утилізація небезпечних відходів. Позитивним є той факт, що більшість респондентів регулярно здають використані батарейки до спеціальних пунктів збору. Це свідчить про зростання обізнаності щодо небезпеки хімічного забруднення та готовність до відповідальної поведінки.

Економія природних ресурсів. Найвищі показники екологічної поведінки зафіксовано у сфері економії ресурсів. Зокрема, 82,1% респондентів економлять воду, а 96,4% — електроенергію. Це досягається шляхом використання енергоощадних технологій (LED-лампи), вимикання електроприладів у режимі очікування, а також свідомого ставлення до споживання. Така поведінка є не лише екологічно доцільною, а й економічно вигідною, що може бути додатковим стимулом для її поширення.

Використання багаторазових матеріалів. 46,4% респондентів використовують багаторазові торбинки або пляшки. Це свідчить про поступове формування культури зменшення одноразового пластику, що є важливим кроком у боротьбі з мікропластиком та забрудненням довкілля.

Участь в екологічних заходах. Лише 25% опитаних регулярно беруть участь в екологічних заходах (озеленення, прибирання територій, просвітницькі акції). Це свідчить про низький рівень громадської активності, що потребує додаткової мотивації та підтримки з боку освітніх установ, громадських організацій та місцевої влади.

Оцінка екологічної освіти. 60,7% респондентів вважають, що рівень екологічної освіти в Україні є недостатнім. Це підтверджує потребу в розширенні освітніх програм, інтеграції екологічних тем у навчальні курси та активізації позааудиторної діяльності.

Оцінка екологічних загроз. Найбільш небезпечними для довкілля респонденти вважають: сміття — 85,7%, забруднення водойм — 82,1%, вирубку лісів — 78,6%.

Ці відповіді узгоджуються з глобальними екологічними трендами та свідчать про загальне розуміння ключових проблем.[2]

Пропозиції щодо підвищення екологічної свідомості

Найбільш ефективним способом підвищення екологічної свідомості, на думку респондентів, є проведення додаткових освітніх програм (92,9%). Це підтверджує важливість системного підходу до екологічної просвіти.

Готовність до особистого внеску

Респонденти готові долучатися до покращення стану довкілля через:

- економію ресурсів — 89,3%,
- сортування сміття — 85,7%.

Рівень екологічної свідомості серед здобувачів освіти в місті Житомир є помірно високим, однак не завжди супроводжується відповідною екологічною поведінкою. Це свідчить про потребу в подальшому розвитку екологічної культури через практичні дії.

Найбільш поширеними формами екологічної активності є економія ресурсів (вода — 82,1%, електроенергія — 96,4%), що свідчить про прагматичну мотивацію до збереження довкілля.

Низький рівень участі в екологічних заходах (25%) та сортуванні сміття (25%) вказує на необхідність створення умов для залучення молоді до практичної природоохоронної діяльності.

Відсутність інфраструктури для роздільного збору відходів (60,7% респондентів не мають доступу до контейнерів) є суттєвим бар'єром для реалізації екологічно відповідальної поведінки.

Переважає більшість опитаних підтримує ідею впровадження додаткових екологічних освітніх програм, що підтверджує запит на якісну екологічну освіту та просвіту.

Найбільш прийнятними формами особистого внеску респонденти вважають економію ресурсів (89,3%) та сортування сміття (85,7%), що може бути основою для розробки локальних екологічних ініціатив [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. GfK Ukraine. Базове опитування мешканців міста Житомир : [Електрон. ресурс] / GfK Ukraine. — Житомир, 30 квіт. 2019. — Режим доступу: <https://2030.zhitomir.ua/wp-content/uploads/2022/08/f3dae9a34d5ae776e1e7ef12d4311820.pdf>. — (Дата звернення: 15.11.2025). 2030.zhitomir.ua
2. Житомирська обласна державна адміністрація. Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту «Програми охорони навколишнього природного середовища Житомирської області» : [Електрон. ресурс] / Житомирська ОДА. — Житомир, 8 груд. 2023. — Режим доступу: <https://oda.zht.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/Zvit-pro-strategichnu-ekologichnu-otsinku.pdf>. — (Дата звернення: 15.11.2025). Житомирська ОВА
3. ГО «Екоклуб». Опитування: як жителі Житомирської громади відчувають наслідки зміни клімату : [Електрон. ресурс] / ГО «Екоклуб» ; підготовано за фінансової підтримки Європейського Союзу. — Житомир, 22.08.2024. — Режим доступу: <https://zt.20minut.ua/Podii/opituvannya-yak-zhiteli-zhitomirskoyi-gromadi-vidchuvayut-naslidki-zmi-11937629.html>. — (Дата звернення: 15.11.2025).